

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2022/1991
Toplantı Tarihi/Sayısı : 14.9.2023/36
Karar Numarası : 2023/666
Başvuran : E.B.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Espiye L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : Karadere Mahallesi Osman Kıran Mevkii No:3/7
Espiye/Giresun

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tedavi hizmetlerine erişim, detaylı arama, kurs, atölye ve sportif faaliyetler ile dış dünya ile iletişim bağlamında işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Ceza İnfaz Kurumu İdaresinin 22/11/2022 tarihinde kalabalık bir personel grubuyla iki buçuk saat boyunca koğuştaki arama yaptığını, arama sırasında mahpuslara ait bütün bireysel ve özel eşyaların dağıtıldığını,

b. Ceza İnfaz Kurumuna girişte çıplak arama uygulamasına maruz bırakıldıklarını,

c. Birçok hasta mahpusun, kelepçe ile tedavi ve ağız içi arama gibi keyfi ve onur kırıcı uygulamalar nedeniyle hastaneye gidemediğini ve tedavi olamadığını, bu nedenle M.C. isimli mahpusun kalp krizi geçirerek vefat ettiğini,

ç. Ceza İnfaz Kurumu kütüphanesinde tutulan şahsına ait kitaplara erişiminin üç adet ile sınırlandırıldığını,

d. Kurs, atölye ve sportif faaliyet sürelerinin sınırlı olduğunu,

e. Talep ettiği kanal ile gazetelerin kendilerine temin edilmediğini,

f. Dışarıdan Kuruma gelen kargoların eşya ve zaman gibi çeşitli kriterler ile kısıtlandığını,

g. İdare ve Gözlem Kurulunun ayrımcı bir tutumla bazı mahpusların tahliyesini geciktirdiğini iddia etmektedir.

3. Muhatap Espiye L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan 6/1/2023 tarihli yazılı görüşte özetle;

a. 22/11/2022 tarihinde B-4 koğuşunda kısmi arama gerçekleştirildiği, aramanın amacı doğrultusunda tüm eşyaların incelendiğini, aramanın Kurum kameraları dışında üç adet el kamerası ile ayrıca kayıt altına alındığı,

b. M.C. isimli mahpusun 4/4/2022 tarihinde Kuruma nakledildiği, bu tarihte yapılan ilk muayenesinde herhangi bir sağlık sorunu tespit edilmediği, 8/8/2022 tarihinde göğüs ağrısı şikayeti üzerine revire getirilerek elektrokardiyografisinin çekildiği ve kalp krizi şüphesiyle saat 10.39'da Espiye Devlet Hastanesi Acil

Polikliniğine sevk edildiği, aynı gün anjiyo işleminin gerçekleştirilerek bir gün yoğun bakımda takip edildiği, ardından 9/8/2022 tarihinde servise alındığı ve 12/8/2022 tarihinde doktorun uygun görüşüyle taburcu edildiği,

c. Mahpusun 14/8/2022 tarihinde tekrar rahatsızlanması üzerine saat 10.30'da 112 Acil Servis çağrılarak önce Espiye Devlet Hastanesine, sonra Giresun Eğitim ve Araştırma Hastanesine sevk edildiği ve yatış işlemlerinin yapıldığı, ancak mahpusun 15/8/2022 tarihinde hastanede vefat ettiği,

ç. Ceza İnfaz Kurumuna girişte mevzuata uygun olarak detaylı arama yapıldığı, bu kapsamda hükümlünün utanma duygusunu ihlal etmeyecek şekilde, görevli personel dışında kimsenin bulunmadığı ortamda, hükümlüye alt ve üst bütünlüğü bulunan tek kullanımlık önlük verilerek arama yapıldığı,

d. Hükümlü ve tutukluların ileri tetkik ve tedavileri için hastaneye sevk işlemlerinin tamamlanmasının ardından, Cezaevi Bölük Komutanlığında görevli kolluk personeline teslim edildiği, görevli personelin Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği'nin "*Sevk ve nakil edilecek tutuklu ve hükümlülerin teslim alınması*" başlıklı 28'inci maddesi uyarınca hükümlü ve tutuklunun aramasını yaptığı sırada, ağız içi araması yaptırmayan hükümlü ve tutukluların güvenlik gerekçesiyle hastaneye sevklerinin Cezaevi Bölük Komutanlığı tarafından yapılmayarak tekrar Ceza İnfaz Kurumuna teslim edildiği,

e. Mevzuat hükümleri doğrultusunda hazırlanan ve Adalet Bakanlığı tarafından onaylanan Kurum İç Yönetmeliği'nin "*Spor faaliyetleri*" başlıklı 20'nci maddesi kapsamında uygulanan program çerçevesinde hükümlü ve tutukluların haftada bir saat kapalı ve açık spor salonundan faydalandığı,

f. İdare ve Gözlem Kurulunun denetimli serbestliğe ilişkin değerlendirmelerini başta 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun olmak üzere mevzuata uygun bir biçimde gerçekleştirdiği, bu çerçevede yapılan iyi hal değerlendirmelerinde alt eşik puanının, gözlem değerlendirme ve gelişim değerlendirme raporları ile tüm bilgi ve belgelerin, salıverilme öncesi risk durumunun ve hükümlü ile yapılan mülakatların dikkate alındığı, Kurulun kararlarına karşı yargı yolunun açık olduğu, başvuran henüz tutuklu bulunduğu için denetimli serbestliğe ayrılma ve koşullu salıverilme hakkına sahip olmadığı belirtilmiştir.

4. Muhatap Kurumun cevabi yazısına ilişkin başvurandan görüş talebinde bulunulmuş olmasına rağmen başvuran görüş yazısı sunmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

6. 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

7. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 48'inci maddesine göre; "(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği, b) Kurumda incelenmekte ve araştırılmakta olan bir başvuruyla sebepleri, konusu ve taraflarının aynı olup olmadığı, c) Kurum tarafından daha önce sonuçlandırılan bir başvuruyla, sebepleri, konusu ve taraflarının aynı olup olmadığı, ç) Yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olup olmadığı, d) Kuruma başvurmadan önce Kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesinin ilgili taraftan talep edilip edilmediği, e) Belli bir konuyu içerip içermediği, f) Başvuruda bulunması

gereken bilgilerin yer alıp almadığı yönlerinden incelenir."

8. Mezkur Yönetmelik'in 65'inci maddesine göre; "(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

9. Aynı Yönetmelik'in 67'nci maddesinin birinci fıkrasına göre ise; "Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

11. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) uyarınca ulusal önleme mekanizması görevini üstlenmiştir. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesiyle; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevini yapmak, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek görevleri verilmiştir.

12. Tüm bu açıklamalarla birlikte Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun ayrımcılık yasağı ile ulusal önleme mekanizması kapsamında işkence ve kötü muamele yasağının ihlaline ilişkin iddialar bakımından başvuru alabileceği sarihdir.

13. Somut olaya bakıldığında; başvurunun tedavi hizmetlerine erişim, detaylı arama, kurs, atölye ve sportif faaliyetler ile dış dünya ile iletişim bağlamında işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği çerçevesinde ihlal iddialarını ihtiva ettiği görülmektedir.

14. Başvuran başvurusunda Ceza İnfaz Kurumu idaresinin 22/11/2022 tarihinde kalabalık bir personel grubuyla iki buçuk saat boyunca koğuştaki arama yaptığını, arama sırasında mahpuslara ait bütün bireysel ve özel eşyaların dağıtıldığını iddia etmektedir. 5275 sayılı Kanun'un "Arama" başlıklı 36'ncı maddesinde "(1) Kurumlarda, odalar ve eklentilerinde, hükümlülerin üst ve eşyasında habersiz olarak her zaman arama yapılabilir. Her ay bir kez mutlaka arama yapılır.(2) Aramalar, gerektiğinde dış güvenlik görevlileri veya kolluk kuvvetleriyle veya diğer kamu görevlilerince ortaklaşa gerçekleştirilebilir." hükmü haizdir. Yapılan incelemede Ceza İnfaz Kurumu İdaresinin bu hüküm çerçevesinde aramaları gerçekleştirdiği, aramalarda herhangi bir keyfiyetin yaşanmaması için arama sürecini kamera ile kayıt altına aldığı anlaşılmıştır. Bu doğrultuda başvuranın Kurumda gerçekleştirilen aramaların keyfi ve hukuksuz olduğu yönündeki iddialarının açıkça dayanaktan yoksun görülmüş ve kabul edilmez olduğuna kanaat getirilmiştir.

15. Başvuran Ceza İnfaz Kurumuna girişte mahpuslara çıplak arama uygulamasının dayatıldığını iddia etmektedir.

16. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in

“Arama, güvenlik tatbikatı ve sayım” başlıklı 34’üncü maddesinin ikinci fıkrası şu şekildedir: “(2) Hükümlünün üzerinde, kuruma sokulması veya bulundurulması yasak madde veya eşya bulunduğu dair makul ve ciddi emarelerin varlığı ve bunun başka suretle tespitinin olanaksız olması durumunda, kurum en üst amirinin gerekli görmesi hâlinde, detaylı olarak veya beden çukurlarında aşağıda belirtilen usullere göre arama yapılabilir:

a) Detaylı arama, hükümlünün utanma duygusunu ihlal etmeyecek şekilde ve görevli dışında kimsenin görmemesini sağlayacak tedbirler alınarak gerçekleştirilir. Arama sırasında hükümlüye tek kullanımlık giyim önlüğü verilir.

b) Arama sırasında önce bedenin üst kısmındaki giysiler çıkarttırılır, bedenin alt kısmındaki giysiler üst kısmındaki giysiler giyildikten sonra çıkarttırılır. Bu giysiler de mutlaka aranır.

c) Detaylı arama sırasında bedene dokunulmaması için gerekli özen gösterilir ve görevli tarafından eldiven kullanılır. Aranılan kişinin beden çukurlarında bir şeyin bulunduğu dair makul ve ciddi emarelerin bulunması hâlinde öncelikle, hükümlüden madde veya eşyanın kendisi tarafından çıkartılması istenir, aksi hâlde bunun zor kullanılarak gerçekleştirileceği bildirilir. Beden çukurlarındaki arama, cezaevi tabibi tarafından yerine getirilir.

ç) Detaylı arama, mümkün olan en kısa süre içinde bitirilir ve işlem tutanağa bağlanır, tutanakta arama yapan görevliler ile hükümlünün imzası bulunur. Hükümlünün imzadan kaçınması hâlinde bu durum tutanağa geçirilir.”

17. Ceza İnfaz Kurumu İdaresinden alınan yazılı görüşte; İdare, detaylı aramanın Yönetmelik çerçevesinde gerçekleştirildiğini, hükümlü ve tutuklunun utanma duygusunu göz önünde bulundurulduğunu, arama sırasında yalnız görevli personelin bulunduğunu ve hükümlüye alt ve üstü bütün şekilde tek kullanımlık önlük verildiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda Ceza İnfaz Kurumu İdaresinin uygulamasının mevzuata uygun olduğu anlaşılmış olup başvuranın iddiasının soyut ve açıkça dayanaktan yoksun olduğu, bu nedenle kabul edilmez olduğuna kanaat getirilmiştir.

18. Başvuranın başvuru konusu iddialarından bir diğeri Ceza İnfaz Kurumundaki mahpusların ağız içi arama gibi keyfi ve onur kırıcı uygulamalar nedeniyle hastaneye gidemediği ve tedavi olamadığı, bu nedenle M.C. isimli mahpusun kalp krizi geçirerek vefat ettiği.

19. Devletlerin işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin pozitif yükümlülükleri mahpusların sağlık hakkını da kapsamaktadır. Bu çerçevede mahpusların alıkonulmanın doğasından kaynaklanan zorlukların dışında zorluk ve sıkıntı yaşamaması, insan onuruna uygun bir şekilde sağlıklarının korunması ve gereken tedavi hizmetlerine tam ve zamanında erişebilmesi gerekmektedir. (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), *Kudla/Polonya*, B.No: 30210/96, 26/10/2000, para. 94) Bu kavramsal çerçevede mahpusun sağlık hizmetlerine erişiminin engellenmesi kötü muamele yasağı bağlamında incelenebilecek bir iddia olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan iddiaların yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere dayanması gerekmektedir. (Anayasa Mahkemesi (AYM), *Hakan Olğun*, B. No: 2014/15588, 25/1/2018, para.43)

20. Başvuranın ağız içi arama ve kelepçeli tedavi gibi uygulamalar nedeniyle Ceza İnfaz Kurumundaki mahpusların tedavi hizmetlerine erişiminin engellendiği ve M.C. isimli mahpusun tedavisi aksadığı için hayatını kaybettiği yönündeki iddiaları bu bağlamda değerlendirilmiştir.

21. Anayasa’nın 17’nci maddesinin üçüncü fıkrasında işkence, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele ve cezaların yasaklanması mutlak mahiyette değerlendirilmiş, Anayasa’nın 15’inci maddesinde belirtilen savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde dahi kötü muamele yasağına ilişkin istisna öngörülmemiştir. Keza Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 3’üncü maddesinde işkence ve kötü muamele yasağı hükme bağlanmış, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) içtihatlarında söz konusu yasağı hiçbir

surette istisna getirilemeyeceği vurgulanmıştır (AİHM, *Selmouni/Fransa [BD]*, B.No: 25803/94, 28/7/1999, para.95).

22. AİHM, arama ve kontrole ilişkin içtihatlarında insanlık onuruna ve meşru bir amaca uygun bir şekilde yapılan bir aramanın 3'üncü maddeye uygun olabileceğini, ancak aramanın cezaevi güvenliğinin korunması ve suç veya düzensizliğin önlenmesi ile hiçbir bağlantısı bulunmadığında sorunların ortaya çıkabileceğini vurgulamaktadır (AİHM, *Wainwright/Birleşik Krallık*, B.No: 12350/04, 26/12/2006, para. 42). Bununla birlikte AİHM, aramanın ilgili yerel düzenleyici çerçeveye uygun olarak yürütülmesi ve küçük düşürücü veya itibarı azaltıcı muameleye ilişkin hiçbir unsur içermemesi durumunda işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine kanaat getirmektedir (AİHM, *Dejneq/Polonya*, B.No: 9635/13, 1/9/2017, para.61-66,75-76).

23. Yönetmelik'te Kurum en üst amirinin gerekli görmesi durumunda detaylı olarak veya beden çukurlarında arama yapılabileceği belirtilmiş olup beden çukuru kavramına vücudun hangi kısımlarının dâhil olacağı ayrıntılı olarak düzenlenmemiştir. Bununla birlikte Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 75'inci maddesi ve Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğin Tespiti Hakkında Yönetmelik'in 3'üncü maddesi ile düzenlenen iç beden muayenesine ilişkin düzenlemeler göz önünde bulundurulduğunda; kafa, göğüs, karın boşlukları ile cilt altı dokularının beden çukuru kavramı içerisinde sayılabileceği değerlendirilmektedir.

24. Yargıtay'a göre ağız, koltuk altı ile ayak, kol, saç arası gibi vücut bölgelerine tıbbi araç kullanılmaksızın bakılması arama hükümlerine tabidir (YCGK, E.2016/800, K.2017/120, K.T:28.02.2017.). Bu çerçevede ağız bölgesi beden çukuru olarak kabul edilmemiş olup ağız aramasının gerçekleştirilmesi için bir tıbbi araç gerekli görülmemiştir. Bu bağlamda ağız içi arama uygulamasının meşru bir amaca yönelik ve mevzuata uygun olduğu değerlendirilmiş olup kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

25. Başvuranın iddiaları üzerine M.C. isimli mahpusun vefatına ilişkin bilgi ve belgeler incelenmiş olup söz konusu mahpusun rahatsızlığı üzerine ivedilikle hastaneye sevkini yapıldığı, kalp krizi geçirdiğinin anlaşılması üzerine aynı gün anjiyo işleminin gerçekleştirildiği ve yoğun bakıma alındığı, tedavisinin tamamlanmasının ardından doktor oluru ile taburcu edildiği, adı geçen mahpusun Ceza İnfaz Kurumunda tekrar rahatsızlanması üzerine hızlı bir şekilde yeniden hastaneye sevkini yapıldığı anlaşılmaktadır. Söz konusu değerlendirmeler ışığında başvuranın, M.C.'nin tedavi hizmetlerine erişimi engellendiği için yaşamını kaybettiği yönündeki iddiaları açıkça dayanaktan yoksun bulunmuş olup kabul edilmez olarak değerlendirilmiştir.

26. Başvuran başvurusunda kendisine ait olup Kurum kütüphanesinde tutulan kitaplara erişiminin belirli sayılarla sınırlandırılmasından doğan mağduriyetin giderilmesini de talep etmektedir.

27. 5275 sayılı Kanun'un "Kütüphaneden yararlanma" başlıklı 61'inci maddesine göre; "*Ceza infaz kurumlarında, kurumun büyüklüğüne göre, kütüphane veya kitaplık oluşturulur. Kütüphanelerde veya kitaplıklarda verilen derslere kaynaklık edecek kitapların yanı sıra olanaklar ölçüsünde hükümlülerin boş zamanlarını değerlendirmelerini, okuma alışkanlığı edinmelerini ve kültür bakımından ufuklarını geliştirmelerini sağlayacak kitaplar da bulundurulur. Hükümlüye kurum kütüphanesinden yararlanma imkânı verilir.*" Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik'in "Sürelili veya süresiz yayınlar ile kitaplar" başlıklı 8'inci maddesine göre; "*Hükümlü, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla sürelili ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir.*" Adalet Bakanlığının 12.7.2005 tarihli Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesi'nin "Oda veya koğuşa verilecek yayın ve süresi" başlıklı 30'uncu maddesinde; "*Oda veya koğuştaki okunmak üzere, kütüphane ve kitaplıklarda bulunan sürelili ve süresiz yayınlar, hükümlü ve tutuklulara zimmetle verilir. Verilecek yayın sayısı, kütüphane ve kitaplık hizmetlerini aksatmayacak, oda veya koğuştaki düzenini*

bozmayacak şekilde, oda veya koğuştaki hükümlü ve tutuklu mevcudu ile kütüphane veya kitaplıkta bulunan yayın sayısı dikkate alınarak eğitim kurulu kararıyla belirlenir.” denilmektedir.

28. Başvuranın iddiaları yukarıdaki mevzuat hükümleri çerçevesinde değerlendirildiğinde, Ceza İnfaz Kurumu İdaresinin mevzuatın tanıdığı takdir yetkisi çerçevesinde mahpusların yararlanacağı kitap sayısını belirlediği anlaşılmaktadır. Nitekim başvuran, Kurumun kütüphanesine ya da kitaba erişiminin tamamen engellendiği yönünde bir şikayette bulunmamaktadır. Bu bağlamda İdarenin başvuranın yalnız şahsına ait kitaplara erişimini belirli bir sayı ile sınırlandırmasının elde edilmek istenen oda ve koğuş düzeninin sağlanması amacına ulaşmak için ölçülü olduğu, dolayısıyla kötü muamele yasağının ihlal edilmediği değerlendirilmiştir.

29. Başvuran başvurusunda ayrıca kurs, atölye ve sportif faaliyet sürelerinin artırılmadığını, bazı televizyon kanalları ile gazetelere erişimlerinin engellendiğini iddia etmektedir. İddiaya ilişkin olarak muhatap Ceza İnfaz Kurumu İdaresi hükümlülere ve tutuklulara mevzuat hükümleri çerçevesinde hazırlanan ve Adalet Bakanlığı tarafından onaylanan Kurum İç Yönetmeliği doğrultusunda günde en az bir saat açık havada gezinme olanağı verildiğini, hükümlü ve tutukluların kapalı ve açık spor salonundan haftada bir gün bir saat yararlanabildiğini, yüksek güvenlikli bölümlerde kalan hükümlü ve tutukluların bireysel veya on kişiyi aşmayacak gruplar halinde eğitim-öğretim, sosyal-kültürel ve sportif faaliyetlerden yararlandırıldığını, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası almış hükümlülerin İdare ve Gözlem Kurulu kararıyla sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerden yararlanabildiğini, ayrıca hükümlü ve tutukluların ziyaretçi ve avukat görüşlerinin aksatılmadığını belirtmiştir.

30. Ceza infaz kurumundaki mahkûmlara yönelik aktiviteler (meslek edindirme, eğitim, spor, sohbet gibi) mahkûmların bedensel ve ruhsal sağlıkları için çok önemlidir. Ancak bu tür aktivitelerin her birinin birbirinden bağımsız olarak sağlanmasının, ceza infaz kurumları için bir zorunluluk olduğu söylenemez. Ceza infaz kurumunun imkânları kapsamında mahkûmlar için belirlenen değişik etkinliklere katılım mahkûmların sosyal yalnızlaşmasını engelleyecektir. Bununla birlikte, mahkûmların bu tür aktivitelerle katılımının engellenmesi durumunda dahi kitap, gazete, dergi ve radyo gibi imkânlarla sahip olması ya da cezaevinin dışındakilerle mektupla iletişim kuruyor olması veya ziyaretçileri ile görüşebilmesi de sosyal iletişim imkânının olduğunun kabul edilmesini gerektirir (AYM, *Turan Günana*, B.No: 2013/3550, 19/11/2014, para.44).

31. Başvuranın bazı gazetelere erişiminin engellendiği iddiası ise mahpusun ceza infaz kurumundaki yaşamının bir bütün olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bu çerçevede başvuran, kişisel tercihlerine uyan bazı televizyon kanalları ile gazetelere erişiminin engellendiğini iddia etmekte olup sosyal ve sportif faaliyetler ile dış dünya ile irtibatını sağlayan, televizyon, gazete, dergi gibi imkânlardan hiç yararlandırılmadığını, telefon ile görüşemediğini, mektuplaşmadığını veya ziyaretçileri ile görüşemediğini ileri sürmemektedir. Ayrıca başvuruda başvuranın belirttiği televizyon kanalları ile gazetelerin diğer hükümlü ve tutuklular arasında, idare tarafından dikkate alınmasını gerektirecek yaygınlıkta geçerli olduğuna dair bir bulgu bulunmamaktadır. Bu çerçevede başvuranın kanal ve gazete talebinin kişisel tercihini ifade ettiği düşünülmektedir. AYM, diğer hükümlü ve tutuklular arasında, idare tarafından dikkate alınmasını gerektirecek yaygınlıkta geçerli olduğuna dair bir bulgu olmayan gazete ve televizyon kanalı tercihlerinin kişisel tercih anlamına geleceğini ve bu tür tercihlerin devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında değerlendirilemeyeceğini vurgulamaktadır. (AYM, *Erdener Demirel ve Feki Roni Temizyüz*, B. No: 2014/13310,18/7/2018, para.5-6) Bu doğrultuda başvuranın kurs, atölye ve sportif faaliyet sürelerinin artırılmaması ile bazı televizyon ve gazetelere erişimlerinin engellendiği için kötü muameleye maruz kaldığı yönündeki iddiası açıkça dayanaktan yoksun bulunmuş ve söz konusu iddianın kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

32. Başvuranın başvurusunda öne sürdüğü bir diğer iddia Kuruma dışarıdan gelen kargoların eşya ve zaman gibi çeşitli kriterler ile kısıtlanmasının mağduriyete neden olduğudur.

33. 5275 sayılı Kanun’un “Hükümlüye dışarıdan gönderilen hediye kabul etme hakkı” başlıklı 69’uncu

maddesinde kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlülerin iki ayda bir kez, ayrıca dinî bayram, yılbaşı veya kendi doğum günlerinde dışarıdan gönderilen ve kurum güvenliği için tehlikeli olmayan bir hediyeyi kabul etme hakkına sahip olduğu hükme bağlanmıştır. Bu çerçevede Kuruma gönderilen eşyalara yönelik zaman ve eşya çeşidi kısıtının Kanun ile yürürlükte olduğu, dolayısıyla yasama yetkisinde uhdesinde kaldığı anlaşılmaktadır.

34. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "İşleme konulmayacak başvurular" başlıklı 45'inci maddesinde yasama yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemlerin işleme konulamayacağı hükmü göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu iddianın kabul edilmez olduğu değerlendirilmiştir.

35. Son olarak başvuran başvurusunda İdare ve Gözlem Kurulunun ayrımcı bir tutumla bazı mahpusların tahliyesini geciktirdiğini iddia etmektedir.

36. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 105/A maddesine (Değişik:14/4/2020-7242/46 Md.) göre; "*(1) Hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla, açık ceza infaz kurumunda veya çocuk eğitim evinde bulunan ve koşullu salıverilmesine bir yıl veya daha az süre kalan iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde, cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına, ceza infaz kurumu idaresince hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak, hükmün infazına ilişkin işlemleri yapan Cumhuriyet başsavcılığının bulunduğu yer infaz hâkimi tarafından karar verilebilir.*"

37. Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliğinin 6'ncı maddesinin ikinci fıkrasının (ç) bendine göre; "*Açık cezaevine ayrılabilmek için, terör ve örgütlü suçlardan hükümlü olup, mensup oldukları örgütten ayrıldıkları idare ve gözlem kurulu kararıyla tespit edilenlerin koşullu salıverilme tarihine bir yıldan az süre kalması şartı aranır.*"

38. 29/12/2020 tarihli ve 31349 sayılı Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik'in 6'ncı maddesinin birinci fıkrasına göre; "*Gözlem ve sınıflandırma merkezi; ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis veya iki yıldan fazla süreli hapis cezasına mahkûm olan hükümlülerin kişisel özellikleri, bedensel ve zihinsel sağlık durumları, suç işlemeden önceki yaşamları, sosyal çevre ile ilişkileri, sanat ve meslek faaliyetleri, ahlâkî eğilimleri, suça bakış açıları, hükümlülük süreleri, suç türlerinin belirlenerek durumlarına uygun ceza infaz kurumlarına ayrılmaları ve bunlara göre saptanacak infaz ve iyileştirme rejiminin uygulanmasını; işledikleri suç tiplerine, gösterdikleri eğilimlere, tutum ve davranışları nedeniyle sıkı gözetim ve denetim altında bulundurulmaları gerekip gerekmediğine göre yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarına, kapalı ceza infaz kurumlarına veya açık ceza infaz kurumlarına gönderilmelerine dair değerlendirmeleri yapmakla görevlidir.*"

39. Mezkur Yönetmelik'in 16'ncı maddesinin birinci fıkrasına göre; "*Hükümlüler ceza infaz kurumlarında bulunduğu tüm aşamalarda; ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara uyup uymadığı, haklarını iyi niyetle kullanıp kullanmadığı, yükümlülükleri eksiksiz yerine getirip getirmediği, uygulanan iyileştirme programlarına göre toplumla bütünleşmeye hazır olup olmadığı, tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme riskinin düşük olup olmadığı hususlarında; idare ve gözlem kurulu tarafından, iyi hâlin belirlenmesine esas olmak üzere bir değerlendirmeye tabi tutulur.*" Yönetmelik'in 24'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre, "*19'uncu maddenin birinci fıkrasının (ç) ve (d) bentlerinde belirtilen suçlular ayrıca; örgüt lideri olanlar, aktif örgüt üyesi olanlar, örgütten ayrılanlar, tarafsız olanlar şeklinde gruplandırmaya tâbi tutulurlar.*" Yine Yönetmelik'in

39'uncu maddesine göre; “İlgililer, ceza infaz kurumu idaresi ile idare ve gözlem kurulunun bu Yönetmelikte belirtilen kararlarına karşı, 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanununun 5 ve 6'ncı maddelerinde yazılı usul ve esaslar çerçevesinde şikâyet ve itirazda bulunabilir.”

40. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 6'ncı maddesinin altıncı fıkrasına göre; “İtiraz, infaz hakimliğinin yargı çevresinde bulunduğu ağır ceza mahkemesine yapılır.”

41. Yukarıdaki hükümler çerçevesinde yapılan inceleme sonucunda hükümlülerin denetimli serbestlikten faydalandırılmasının mevzuat çerçevesinde idarenin takdir yetkisi kapsamında kaldığı, alınan kararlara karşı hükümlülerin ilgili İnfaz Hâkimliğine başvurabileceği, İnfaz Hakimliğinin kararına karşı ilgili Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde yasal itiraz yolunun açık olduğu görülmektedir. Öte yandan başvuranın başvurusunda bazı mahpusların İdare ve Gözlem Kurulu değerlendirmelerinde haksızlığa ve ayrımcılığa uğradığına ilişkin iddialarının yeteri kadar somutlaştıramadığı, kendisinin henüz tutuklu olması nedeniyle denetimli serbestlik ile koşullu salıverilme haklarına sahip olmadığı görülmüştür. Bu çerçevede başvuranın söz konusu iddiası açıkça dayanaktan yoksun görülmüş olup söz konusu iddianın kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

14/9/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Aışan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye